

A theatrical stage scene with a spotlight on a person in a dark dress. The stage floor is dark with a light-colored path leading to the person. The background is dark with a row of small lights. The scene is framed by heavy, dark curtains with gold-colored rings.

Inspirationsmaterial

Tross
i kulisserna

© Operaverkstan (Malmö Opera) hösten 2011
Illustration omslag Anna Björklund, Malmö Opera
Grafisk form Pia Lindgren, Malmö Opera
Tryck KSprint, Malmö Operas digitaltryckeri

Innehåll

Troll i kulisserna	
– en föreställning med äkta premiärlejon och oäkta skådespelare	3
Om Operaverkstan	3
Troll i kulisserna	
– en hyllning till teatern	4
Handlingen i korthet	5
Om upphovskvinnorna	6
Teman i Tove Janssons värld	7
Några teaterlekar	10
Liten stormscen	13
Slutsång	14
Liten teaterordlista	17
Medverkande och medarbetare i föreställningen	18
Smakprov ur Troll i kulisserna	19

Lilla My i föreställningen Foto: Markus Gärder

Operaverkstan presenterar lite stolt

Troll i kulisserna

– en föreställning med äkta premiärlejon och oäkta skådespelare

En översvämning hotar Mumindalen. Mumin och några av hans vänner evakueras till en märklig plats, där dörrarna inte leder någonstans och där trapporna slutar i tomma intet. Det visar sig att de kommit till en teater där teaterrättan Emma inte alls vill ha några Mumin troll i sin nästa föreställning. Hon vill ha äkta skådespelare, men de är också evakuerade och ingen vet vart. Premiären närmar sig, och nu är goda råd dyra.

Troll i kulisserna Kostymskiss: Eva Sommestad Holten

Om Operaverkstan

Operaverkstan är Malmö Operas avdelning för barn och unga, och har som främsta uppgift att producera musikteater. Operaverkstan startade 2002 och har sedan starten gjort en mängd olika uppsättningar, för barn och unga i alla åldrar. Vi har spelat över 700 föreställningar för små och stora i Malmö, runt om i Skåne och på gästspel både inom och utom landet. Föreställningarna har stor spännvidd och betonar utforskandet av konstformen; från musikaler och modern opera till klassiska verk, där barn och unga medverkar tillsammans med professionella sångare och musiker. Framgångarna har varit många och stora. Som exempel tilldelades Operaverkstan Region Skånes särskilda kulturutmärkelse hösten 2010.

Utöver föreställningarna gör Operaverkstan också en mängd olika fördjupningsprojekt. Vi anordnar fortbildningar och inspirationsträffar, visningar, temakvällar, klassrumsbesök och mycket mer. Vi samarbetar med andra organisationer, institutioner, grupper och ingår i det europeiska nätverket RESEO (European Network for Opera and Dance Education, International non profit association).

Sedan 2005 inbjuder Operaverkstan till fortbildningsdagar och inspirationsträffar i anslutning till ett urval av sina föreställningar. Målet är att erbjuda fördjupning för lärare och pedagoger, och att utbyta tankar och praktiska tips om hur man kan förbereda eleverna för det kommande operabesöket. Föreställningarna kan avnjutas utan förberedelse, men Operaverkstans uppfattning är att upplevelsen av besöket, såväl emotionellt som intellektuellt och musikaliskt, ökar med ökad förförståelse.

Troll i kulisserna

– En hyllning till teatern

Troll i kulisserna skrevs 1958 ursprungligen som talpjäs för Lilla teatern i Helsingfors och hade premiär 1959. Som grund för pjäsen använde Tove Jansson boken "Farlig midsommar" från 1954, där hela muminfamiljen efter en stor översvämning hittar teaterrottan Emmas teater. I förvandlingen till pjäs reducerade Tove Jansson antalet medverkande, och lät dessutom översvämningen istället vara nära förestående.

När föreställningen skulle sättas upp i Sverige uppmanade regissören Viveca Bandler Tove Jansson att skriva in några sånger, eftersom "svenskar tycker om visor". Kompositören Erna Tauro, som vid den tiden arbetade på Lilla Teatern, engagerades och sex muminsånger infogades. Pjäsen blev en stor framgång, och har spelats på många teatrar, både i Sverige, Finland och i andra länder. Inför Operaverkstans uppsättning 2011 har Maria Sundqvist, konstnärlig ledare och regissör, bearbetat och kortat pjäsen. Hon har fokuserat på teaterns magi och lagt in mer musik.

Flygande trumman, Fantasticks, Trollguld & Vivaldis vinter

Handlingen i korthet

Teaterrättan Emma håller tillsammans med Vaktmästaren på att förbereda den storslagna premiären av *Brustna Skuggor* på sin teater. Men mitt i förberedelserna avbryts de av Brandmästaren som säger att en stor översvämning är på väg! Därför, säger han, så ska de tvångsflyttade, en slags flyktingar, bo på teatern. Därefter föser han in Mumintrollet, My, Fru Filifjonk och Misan i teaterlokalen och avlägsnar sig! Teaterrättan Emma är inte alls nöjd, de riktiga skådespelarna som ska framföra hennes pjäs har försvunnit och istället har hon fått den här virriga gruppen på halsen. Mumintrollet och de andra undersöker den märkliga och lite otäcka platsen dit de kommit och Emma försöker först skrämman bort dem. När hon misslyckas så försöker hon istället förklara för dem vad en teater är för någonting. Kanske kan hon använda de fyra evakuerade som skådespelare i sin pjäs. Men det går inget vidare för de okunniga amatörerna när de försöker agera i Emmas svärmodiga pjäs. Därför ber hon Mumintrollet att skriva en egen pjäs, för premiär på teatern måste det bli! Misan drömmer om att bli primadonna, My tänker improvisera och kräver att få ha med ett lejon. Fru Filifjonk tycker mest att allt är fånigt. Vännerna repeterar ändå den nya pjäsen *Släktskapens band* under stort kaos, men när det är dags för premiär dyker Brandmästaren upp, och meddelar att det inte blir någon översvämning och att alla kan gå hem.

Troll i kulisserna

Foto: Markus Gårder, Petra Carlsson Thyrvin

Om upphovskvinnorna

Tove Jansson

Tove Jansson (1914-2001) var en finländsk författare och konstnär. Hon var dotter till tecknaren Signe Hammarsten-Jansson och skulptören Viktor Jansson. Från 1955 levde hon tillsammans med illustratören och professorn Tuulikki Pietilä.

Tove Jansson är en av Finlands mest kända författare och framför allt känd för sina böcker och tecknade serier om mumintrollen. Den första muminboken, *Småtrollen och den stora översvämningen*, gavs ut i slutet av 1945. Hon har skrivit och illustrerat åtta muminböcker, flera pjäser, andra böcker, noveller och bilderböcker. Muminböckerna har översatts till över 40 språk. Tove Jansson är även känd internationellt som skaparen av serieböcker baserade på muminberättelserna. På tidskriften *Ny Tids* sidor kunde man läsa om mumintrollens äventyr redan 1947-49 samt i Londontidningen *The Evening News* som publicerade muminserien 1954-59. Muminserierna har översatts till över tjugo språk, för miljoner läsare.

När Tove Janssons mamma dog 1970 bestämde sig hon och Pietilä för att ge sig ut på en lång resa. Under den resan började Tove Jansson övergå till att skriva för vuxna, i stället för att som tidigare bara rikta sig till barn.

Hon var också mycket aktiv som konstnär, med många utställningar. 1987 invigdes Mumindalen på Tammerfors konstmuseum, som tills nu haft över en miljon besökare.

Erna Tauro

Erna Tauro (1916-1993) var en vittberest, flitigt anlita pianist, pedagog och kompositör som skrev musik för såväl revyer som större musikdramatiska verk. Hon kastade sig som teatermusiker friskt mellan många olika genrer och utvecklade så småningom sin alldeles egna syn på musik och sång.

Ofta kom poeter och textförfattare och ville samarbeta, för de visste att när hon komponerade tonsatte utgick hon mycket från texternas melodier och rytm. Hon ansåg att texten och musiken tillsammans bildade en helhet som man inte fick skilja från varandra. För henne var det texten som bildade ryggraden i en visa och musikens roll var att framhäva den.

Tove Janssons texter som ofta innehåller en eftertänksamhet med ett stråk av melankoli, inspirerade henne att bli kreativ och de samarbetade länge i åtskilliga projekt bl a i många *Muminvisor* men också i t ex *Höstvisan* som är mycket känd i viskretsar och har spelats in av många artister.

Under många av sina senare år var Erna verksam som musikpedagog vid Teaterhögskolan i Stockholm där hon förde sitt stora kunnande om musik, sång, och teater vidare till skådespelarstudenter.

Teman i Tove Janssons värld

Tove Janssons berättelser om Mumindalen, skrivna i en svår efterkrigstid, är en handbok i hur man hantlar kriser. I Mumindalen målar Tove Jansson upp en sagobetonad fantasivärld där figurerna inte är människor men kanske just därför så mycket mänskligare i sina ofta väldigt utpräglade personligheter. Ofta strävar de efter att finna en mening, kanske inte med livet men med tillvaron som den ser ut just för stunden. Andra återkommande teman är det konstnärliga skapandets vedermödor och de ständigt hotande katastroferna. Liknande teman går igen även i hennes vuxenlitteratur, skriven på 1970- och 80-talen. Finlands umbäranden under och efter andra världskriget ligger till grund för de ständigt annalkande katastroferna. En annan anledning är kanske att hennes far älskade stormar, åskväder och eldsvådor. Då blev han på gott humör, och tog med familjen för att beskåda det hela.

Mumintrölet

Filifjonkan

Lilla My

Misan

Huvudpersonen i muminberättelserna är oftast det nyfikna *Mumintrölet* själv. Bland figurerna finns bland andra den tråiga *Hemulen*, den ångestfyllda *Filifjonkan*, den självupptagne *Muminpappan*, den kompromisslösa *Lilla My*, den rastlöse *Snusmumriken*, den lyckliga familjens olyckliga hembitråde *Misan* och den räddhågsne *Sniff*.

Tove Jansson hämtade ofta inspiration till historierna och gestalterna från händelser och människor i sin egen närhet: *Muminmamman* har många drag gemensamma med hennes egen mor och *Too-Ticki* är ett porträtt av livskamraten Tuulikki Pietilä.

Teaterrättan Emma

teater ritad av Emma!

lucka i scengolvet som till exempel spöken kommer upp ur

rampen.

sufflörluckan där supplören sitter och viskar. (när det behövs.)

ur (när det behövs.)

Några teaterlekar

Kroppsdelar

Barnen myllrar runt i salen. Ledaren ropar ut två siffror, t ex 3 och 7. Den första siffran anger hur många deltagare det ska vara i varje grupp. Den andra siffran berättar hur många kroppsdelar som varje grupp tillsammans ska ha i golvet. Viktigt att övningen sker under tystnad, samt att ledaren ser till att den första siffran är jämnt delbar med antal barn i klassen.

Misan som primadonna

Huvudet på brunt

Barnen myllrar runt i salen. Ledare ropar ut en kroppsdel och en färg, t ex "huvud och brun". Barnen ska individuellt söka upp den angivna färgen någonstans i rummet, och placera kroppsdelens där. De får inte använda sina egna kläder, men väl andras!

Översvämningen!

Alla sitter i ring på en stol. Ett barn placeras stående i mitten av ringen. Barnet i mitten går fram till någon i ringen och frågar: "Finns här något vatten?". Då erbjuds tre alternativ:

- 1) "Ja", varvid barnet i mitten byter plats med barnet i ringen.
- 2) "Nej, men fråga N.N.", varvid barnet i mitten går fram till den utpekade och frågar på nytt "Finns här något vatten?"
- 3) "Det är översvämning!", varvid alla i ringen måste byta plats, undvika översvämningen och sätta sig på en ny stol. Man får inte sätta sig på stolen bredvid. Om man vill får man gärna frammana lite "panikkänsla", med rop och brådska. Den som blir utan stol får nu agera i mitten.

Lite svårare: Bakom ryggen på den som är i mitten kan övriga i ringen söka ögonkontakt med någon och byta plats med varandra. Om den i mitten upptäcker det ska denne försöka ta en ledig stol.

Arga Mårran

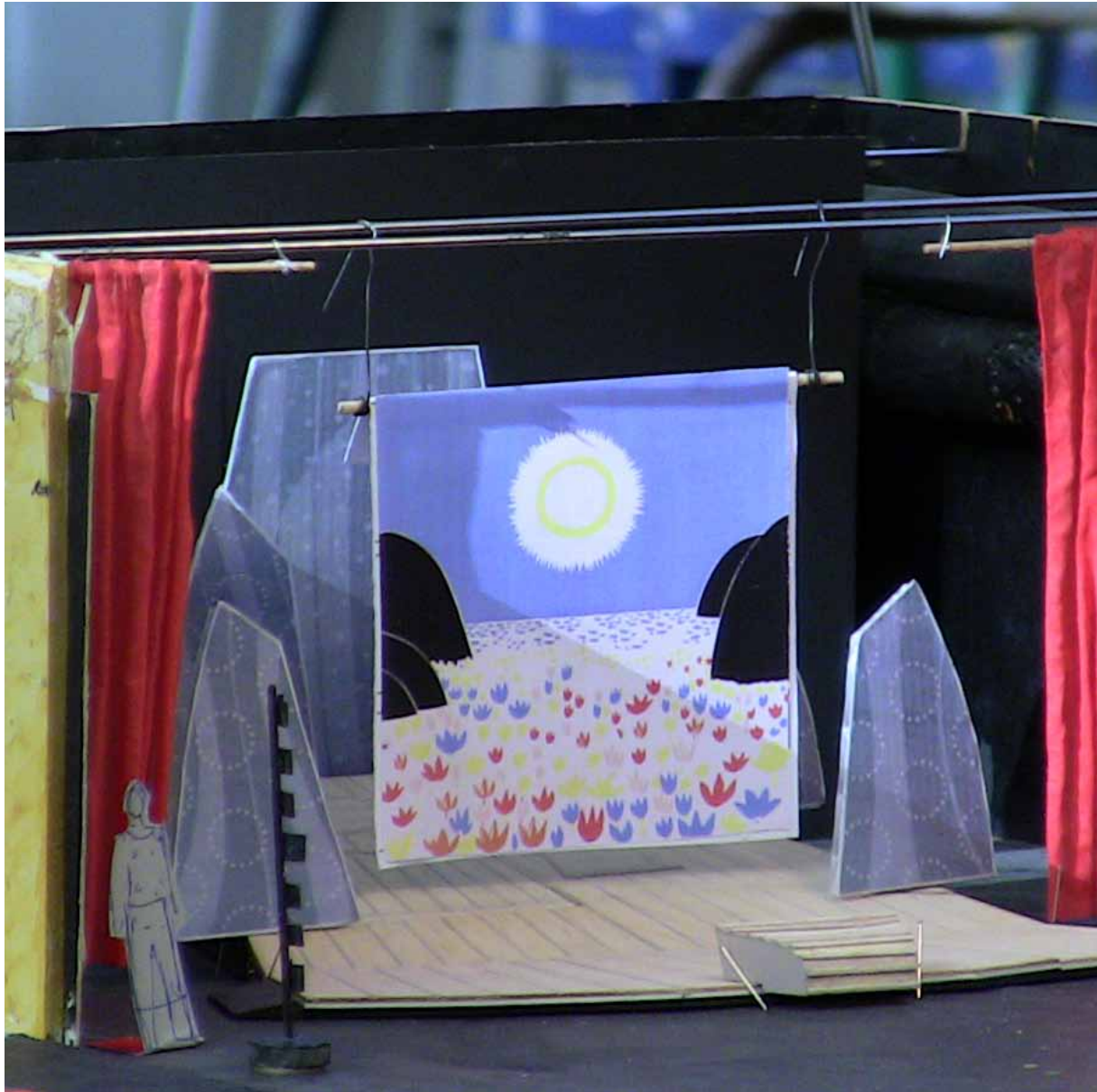
En stol per deltagare. Sprid ut stolarna jämt i rummet, inte på rad eller i ring, de kan vara vända åt vilket håll som helst. Ett barn utses till arga Mårran och reser sig från sin stol. Mårran börjar längre bort i rummet och går långsamt men bestämt mot den lediga stolen. Gruppen ska hindra Mårran från att sätta sig genom att någon springer och sätter sig på den lediga stolen. En annan stol blir då ledig och Mårran går mot den osv.

Lite svårare: Få ögonkontakt med någon och byt stol, så blir fler stolar lediga samtidigt, eller bara res er och försök hitta en ledig stol, eller gör allt under total tystnad. När gruppen blir bra på att hindra Mårran kan man också lägga till fler lediga stolar om man vill.

Fnissiga My och skrattande lejonet

Röstuppvärmning i fniss dur

- a)** Deltagarna går runt i rummet i sin egen takt och i sin egen värld.
- b)** Tänk dig att du är Lilla My som bär på en väldigt rolig hemlighet inom dig som du vill dela med någon annan. När du möter någon på din väg så hälsa honom/henne med ett litet fniss. Fortsätt sedan snabbt på din väg.
- c)** Smyg på tå, med händerna uppe vid bröstet som om du hade fått tag i en godisbit, du är väldigt glad över ditt godis så nu har fnisset vuxit till sig till ett litet kort skratt som bubblar ut när du möter någon.
- d)** Alla ställer sig i en ring med händerna vid pannan med spretande fingrar. Nu är du en stilig hemul. (Vid det här laget kan det vara svårt att hålla sig för skratt vilket är meningen). Börja fladdra med fingrarna och småskratta på ett mörkt hååå. Långsamt går alla in mot mitten samtidigt som händerna höjs och liksom strävar efter att mötas högt uppe i det blå. Samtidigt stegras skrattet. Backa sedan tillbaka igen och låt skrattet dämpas när du tar ner händerna.
- e)** Stå i ringen igen. Nu är du ett stort respektingivande lejon. Blås upp dig och se riktigt stöddig och allvarlig ut som om du inspekterade dina lejontrupper. Titta på dina kamrater för inspiration.
- f)** Nu får lejonet fnatt. Ta upp händerna och visa dina fina vassa klor. Titta i kors (som om du försöker se en punkt på din egen panna) och sträck ut tungan (som om du försökte nå din egen hakspets) Samtidigt som du nu smyger inåt mitten med dina kamrater, gör du nu ditt bästa lejonskratt.

Modellen till Troll i kulisserna Scenografi: Eva Sommestad Holten

Liten stormscen

Här följer en scen ur Troll i kulisserna. Pröva att göra teater av den. Hur slutar scenen? Vad finns i det stora mörkret?

EMMA (*bakom scenen*) – Ge er av härifrån!

(Åska. Vinden sätter plötsligt i gång. Efter ett paralyserat ögonblick av tystnad, full panik på scenen. Alla utom My störtar hit och dit, söker skydd bakom kulisserna och rusar vidare igen.)

MISAN – Översvämningen!

MUMIN – Mamma!

FRU FILIFJONK – Rädda dragspelet!

MISAN – Frun! Frun!

MY (*upplivad*) – Spring!

(Vinden tystnar med ens. Ljudlös och orörlig paus. Emma skrattar bakom scenen. De söker sig samman i en skrämmd flock kring My som inte har rört sig ur stället.)

MISAN – Tänd ljuset!

(Flocken upplöser sig plötsligt, orolig rörelse över scenen. Mumin tänder belysningen som är röd.)

FILIFJONKAN – Vi måste undersöka terrängen. Misan undersöker mörkret till höger och ni undersöker mörkret till vänster.

MISAN – Frun...

Slutsång

Slutsång

Tempo di Valse $\text{♩} = 45$

Musik: Erna Tauro
Text: Tove Jansson

För vi gjorde en må-ne av sil-ver och en

mp G/g G/d G/g

un-der-bar Kro-na av guld, och ett dra-ma med

G/g G/d D7 D

ry-tan-de le-jon och ett tåg för ef-fek-tens

D/a D/d D D/f#

skull ——. De' ä' me-ra än låtsas och le-ka —— för du

G G/g G/d G/g

kan va - ra all-de - les viss ——, om att rik-ti-ga

G E7 Am Am

rosor är ble-ka mot en handmålad ro-sen-Ku-liss ——.

A#dim G/h G D/a D/d G

Liten teaterordlista om spelsplatsen

- Teater** Kan avse både lokalen såväl som det som spelas på scenen
Scen Kan betyda både platsen där man spelar teater och en mindre del av en pjäs
Salong Rummet där publiken sitter
Foajé Förrum till salongen, där publiken kan vänta före föreställningen

Liten teaterordlista om pjäsen

- Generalk repetition, "genrep"** Sista gången man övar en pjäs innan premiären
Premiär Första gången en pjäs spelas
Akt Större del av en pjäs
Replik En eller flera meningar som skådespelaren säger åt gången
Fiaske Misslyckad pjäs

Liten teaterordlista om skådespelare

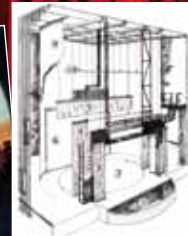
- Roll** Kallas den person som en skådespelare spelar i en pjäs
Primadonna Teaterns ledande stjärna, som har de största rollerna
Amatör En person som ägnar sig åt något utan att det är personens yrke
Rampfeber Scenskräck, rädsla för att stå framme i rampljuset
Improvvisera Framföra något utan att ha bestämt i förväg hur eller vad

Liten teaterordlista om effekter

- Strålkastare** Speciella lampor för att lysa på scenen. Finns många olika typer
Ramplyjus Lampor som ibland ligger längst fram på scenens golv
Foskplåt Stor metallskiva som skakas och låter som åska
Vindmaskin Anordning för att framkalla ljud som låter som vinden

Liten teaterordlista om scenen

- Kuliss** Flyttbara element, saker, som finns på scenen
Dekor Scenografi - en komposition av kulisser, rekvizita, ljud- och ljussättning
Rekvizita De lösa föremål som används på scen, kan ofta hållas i handen
Rida Tjockt tyg som döljer scenen. Tas bort när föreställningen börjar
Scenmästare Leder arbetet på scenen - ansvarig för scenbyten och tekniska lösningar

Liten teaterordlista

Följande ord används i föreställningen Troll i kulisserna. Hur många kan du?

Premiär Första gången en pjäs spelas

Salong Platsen där publiken sitter

Kuliss Flyttbara element, saker, som finns på scenen

Amatör En person som ägnar sig åt något utan att det är personens yrke

Teater Kan avse både lokalen såväl som det som spelas på scenen

Foajé Förrum till salongen, där publiken kan vänta före föreställningen

Rampljus Lampor som ibland ligger längst fram på scenens golv

Ridå Tjockt tyg som hänger längst fram och döljer scenen. Tas bort när föreställningen börjar.

Primadonna Teaterns ledande stjärna, som har de största rollerna

Roll Kallas den person som en skådespelare spelar i en pjäs

Manuskript Texten som skådespelarna säger i pjäsen

Audition Provspelning när en skådespelare söker en roll

Libretto Texten som sjungs i en musikteater

Fond Bakre delen av scenen

Fiasko Misslyckad pjäs

Replik En eller flera meningar som skådespelaren säger åt gången

Akt Större del av en pjäs

Scen Kan betyda både platsen där man spelar teater och en mindre del av en pjäs

Improvisera Framföra något utan att ha bestämt i förväg hur eller vad

Scenmästare Leder arbetet på scenen och är ansvarig för scenbyten och tekniska lösningar

Rekvisita De lösa föremål som används på scen, kan ofta hållas i handen

Dekor Kallas också scenografi och består av en komposition av kulisser, rekvisita, ljud- och ljussättning

Strålkastare Speciella lampor som används för att lysa på scenen. Finns många olika typer

Vindmaskin Gammaldags anordning för att framkalla ljud som låter som vinden

Åskplåt Stor metallskiva som skakas och låter som åska

Rampfeber Scenskräck, rädsla för att stå framme i rampljuset

Belysningsmästare Den som ansvarar för strålkastarna under föreställningen

Generalrepetition Sista gången man övar en pjäs innan premiären

Regissör Den som bestämmer hur pjäsen ska spelas

Scenograf & kostymdesign

Eva Sommestad Holten

Ljusdesign

Anna Björklund

Koreograf

Sara Ekman

Regi

Maria Sundqvist

Filifjonkan

Minna Weurlander

Lilla My

Alexandra Frid

Vaktmästaren

Ola Denward

Mumintrollet

Johan Hwatz

Misan

Erik Bergquist

Teaterrättan Emma

Harriet Staern Cronström

Brandmästaren

Lars Fembro/David Johansson

ORKESTER Musikkbibliotekarie Pontus Hambe Rubin Repetitör Fredrick Haglund

MARKNAD Projektledare Fredrik Hammar Projektledare publikutv Carolina Lindau Press Catarina Ek Program Pia Lindgren

Informatör Sofia Samuelsson Affisch Anna Björklund Foto Markus Gärder PRODUKTION Producent David Johansson

Produktionsassistent & programtexter Petra Carlsson Thyrvin TEKNIK SCEN Produktionsledare Göran Nilsson Ljustekniker Anna

Björklund Ljudtekniker Magnus Hultman Rekvisitakoordinator Eva-Lena Nilsson TEKNIK ATELJÉER Peruk & maskkoordinator

Johanna Wiik Kostymkoordinator Eva Sjövall Kostymserviceansvarig Christel Rönn Patinerare

Susanne Nilsson Konstnärlig ledare för Operaverkstan Maria Sundqvist Teaterchef/ansv utgivare Bengt Hall

Smakprov ur Troll i kulisserna

- 1 Paradmarsch** Minna Weurlander ACCORDEON, Ola Denward KLARINETT
- 2 Muminrollets vis** Johan Hwatz SÅNG, Minna Weurlander ACCORDEON, Ola Denward KLARINETT
- 3 Lilla Mys visa** Alexandra Frid Giertz SÅNG, Minna Weurlander ACCORDEON, Ola Denward KLARINETT
- 4 Misans visa** Erik Bergquist SÅNG, Minna Weurlander ACCORDEON, Ola Denward KLARINETT
- 5 Det är så skönt** Minna Weurlander ACCORDEON, Ola Denward KLARINETT
- 6 Slutsång** Johan Hwatz, Alexandra Frid Giertz, Erik Bergquist, Harriet Stern-Cronström SÅNG,
Minna Weurlander ACCORDEON, Ola Denward KLARINETT

Text Tove Jansson **Musik** Erna Tauro **Inspelningstekniker** Magnus Hultman

Operaverkstan/Malmö Opera

Maria Sundqvist – konstnärlig ledare och regissör

David Johansson – producent

Lars Fembro – solist och pedagog

Från föreställningen Foto: Markus Gärder

www.malmoopera.se